

Rafał Stankiewicz¹

Uniwersytet Warszawski

ORCID ID: 0000-0002-3227-7771

MISJA SAMORZĄDU RADCÓW PRAWNYCH I JEGO CZŁONKÓW

ABSTRAKT

Niniejszy artykuł przedstawia problematykę misji samorządu zawodowego radców prawnych oraz misji radców prawnych zrzeszonych w samorządzie. Elementy definiujące w istocie rzeczy misję samorządu zawodowego, a także misję radców prawnych są wyznaczone przez cele postawione przed zawodem radcy prawnego, jakimi są udział w systemie wymiaru sprawiedliwości i wspieranie demokratycznego państwa prawnego. Artykuł 17 ust. 1 Konstytucji RP zawiera unormowanie wyrażające się w nałożeniu na samorzady zawodów zaufania publicznego obowiązku harmonijnego łączenia wielu funkcji. Co istotne, samorząd zawodowy ma nie tylko kształtować środowiskowe interesy osób wykonujących zawody zaufania publicznego, lecz także zmierzać do ich uzgodnienia z interesem publicznym. Samorzady zawodowe stoją w pierwszej kolejności na gruncie priorytetu realizacji interesu publicznego.

Słowa kluczowe: radca prawny, samorząd zawodowy, misja samorządu, interes publiczny, zawód zaufania publicznego

¹ Profesor doktor habilitowany nauk prawnych, pracownik Katedry Prawa Administracyjnego i Postępowania Administracyjnego Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Warszawskiego, radca prawny w OIRP w Warszawie; Wicedziekan Rady Okręgowej Izby Radców Prawnych w Warszawie, kierownik Ośrodka Badań, Studiów i Legislacji Krajowej Rady Radców Prawnych.

1. Znaczenie samorządu zawodowego radców prawnych w sferze publicznej

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej², dając możliwość tworzenia samorządów grupujących osoby wykonujące zawody zaufania publicznego, wyznacza im określoną misję. To, wydawałoby się, górnolotne słowo znajduje swoją niezaprzeczalną wartość, zwłaszcza dzisiaj w dobie tak licznych naruszeń praworządności. Normatywną wartością takiego rozwiązania jest stworzenie podstawy do urzeczywistnienia organizacji państwa, opartej na decentralizacji wykonywania zadań publicznych, w tym poprzez przekazywanie tychże zadań do wykonywania na rzecz niektórych grup zawodowych. Samorzady te stanowią więc emanację będących fundamentem ustroju konstytucyjnego Rzeczypospolitej Polskiej zasad: pomocniczości, samorządności i proporcjonalności.

Samorzady zawodów zaufania publicznego reprezentujące zawody prawnicze dbają przede wszystkim o zapewnienie bezpieczeństwa prawnego obywateli, przedsiębiorców i innych jednostek. W tym zakresie realizują wszystkie przypisane im przez prawo kompetencje. To właśnie powinno przyświecać każdej aktywności, każdemu działaniu jej przedstawicieli i poszczególnych członków. Wykonując swoje zadania, samorzady zawodowe prowadzą swoją aktywność w celu realizacji i w granicach interesu publicznego. Wynika to bezpośrednio z art. 17 ust. 1 Konstytucji RP. Zgodnie z tym przepisem w drodze ustawy można tworzyć samorzady zawodowe reprezentujące osoby wykonujące zawody zaufania publicznego i sprawujące pieczę nad należytym wykonywaniem tych zawodów w granicach interesu publicznego i dla jego ochrony. Sprawowanie pieczy nad należytym wykonywaniem zawodu radcy prawnego związane jest z teoretycznie wyróżnioną funkcją wpływu samorządu na świadczenie pomocy prawnej przez poszczególnych radców prawnych, którego granice konstytucyjne wyznacza jednocześnie „interes publiczny” i jego ochrona. Pojęcie interesu publicznego w ujęciu szerokim odpowiada przy tym w istocie treściowo pojęciu dobra wspólnego z art. 2 Konstytucji, a także – co ważne – wartościom konstytucyjnym wymienionym w art. 31 ust. 3 ustawy zasadniczej. Umożliwienie samorządowi zawodowemu radców prawnych (i jego organom) „sprawowania pieczy nad należytym wykonywaniem zawodu” w konsekwencji prowadzi do wniosku, że organy samorządu radców prawnych muszą mieć wpływ na kształtowanie zasad wykonywania zawodu w granicach innych wartości konstytucyjnych, co z kolei oznacza konieczność stworzenia prawnych mechanizmów, które zabezpieczają ten wpływ samorządowy. W doktrynie do skonkretyzowanych zadań i kompetencji samorządu zawodowego zalicza się w tym kontekście w szczególności decydowanie lub przynajmniej współdecydowanie o dopuszczeniu do wykonywania zawodu radcy prawnego, wpływ na kształcenie zawodowe radców i aplikantów radcowskich, ustalanie zasad etycznych związanych z wykonywaniem zawodu oraz realizowanie odpowiedzialności dyscyplinarnej³.

² Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z 2 kwietnia 1997 r., Dz.U. nr 78, poz. 483 ze zm.

³ Zob. M. Szydło, *Komentarz do art. 17 Konstytucji RP*, [w:] *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz*, red. L. Bosek, M. Safjan, Legalis; W. Mojski, *Odpowiedzialność dyscyplinarna radców prawnych. Wybrane aspekty konstytucyjne i międzynarodowe*, „Radca Prawny. Zeszyty Naukowe” 2018, nr 4 (17), s. 25–36.

Artykuł 17 ust. 1 Konstytucji zawiera unormowanie wyrażające się w nałożeniu na samorzady zawodów zaufania publicznego obowiązku harmonijnego łączenia wielu funkcji. Co istotne, samorząd zawodowy ma nie tylko – a może przede wszystkim nie tylko – kształtować środowiskowe interesy osób wykonujących zawody zaufania publicznego, ile zmierzać do ich uzgodnienia z interesem publicznym. Samorzady zawodowe stoją w pierwszej kolejności na gruncie priorytetu realizacji interesu publicznego⁴.

Brak wątpliwości, że pojęcie interesu publicznego – jako zmienne w czasie z uwagi na dynamikę procesów społeczno-ekonomicznych czy politycznych – wymaga ciągłej redefinicji. Brak jednak wątpliwości, że w każdym przypadku realizacja zasady demokratycznego państwa prawnego oraz dobra wspólnego obywateli powinna przyświecać nam wszystkim (władzy publicznej i samorządom zawodowym) w urzeczywistnianiu tegoż interesu. Należy wyrazić przekonanie, że każdy z tychże podmiotów będzie podejmował zbieżne działania mające na celu jak najskuteczniejszą ochronę tego interesu. Wydaje się, że będzie to zależeć w dużej mierze od zagwarantowania samorządom skupiającym zawody zaufania publicznego możliwości niezależnego wykonywania przypisanych kompetencji, co powinno uwzględniać przyjęty w Konstytucji mechanizm decentralizacji wykonywania zadań publicznych. Dotyczy to w pierwszym rzędzie kompetencji do wykonywania sądownictwa dyscyplinarnego czy także szkolenia aplikantów.

Samorzady zawodów zaufania publicznego reprezentujące zawody prawnicze dbają przede wszystkim o realizację bezpieczeństwa prawnego obywateli, przedsiębiorców i innych jednostek. W tym zakresie realizują wszystkie przypisane im przez prawo kompetencje i to powinno przyświecać każdej aktywności, każdemu działaniu jej przedstawicieli i poszczególnych członków. Od władzy ustawodawczej powinniśmy wymagać stanowienia przepisów, które poszerzą dostęp do wymiaru sprawiedliwości, a nam, radcom prawnym, będą gwarantować niezależność w świadczeniu pomocy prawnej. Miejmy nadzieję, że przedstawiciele władzy ustawodawczej i wykonawczej będą dostrzegać w nas partnera w dążeniu do realizacji zadań publicznych, w tym zapewnieniu bezpieczeństwa prawnego oraz realizacji praw i wolności obywatelskich. Brak więc wątpliwości, że immanentnym celem funkcjonowania w społeczeństwie radców prawnych jako profesjonalnych pełnomocników prawnych jest świadczenie pomocy prawnej w oparciu o przymiot niezależności. Niezależność we wszelkich czynnościach związanych ze sferą świadczenia pomocy prawnej jest fundamentalną wartością zawodu radcy prawnego. Gwarantuje ona ochronę konstytucyjnych praw i wolności człowieka oraz obywatela, a także służy zapewnieniu należytego funkcjonowania wymiaru sprawiedliwości.

Funkcjonowanie zawodów zaufania publicznego od wielu już lat stanowi nieodłączny element budowania państwa prawa. Istotną rolę dla wypełniania powyższego celu odgrywają zwłaszcza samorzady prawnicze, w tym samorząd radców prawnych. Udział samorządu zawodowego radców prawnych i jego członków w życiu publicznym posiada niezmiennie znaczący wpływ na wzrost świadomości prawnej obywateli, co ma istotne znaczenie w procesie kształtowania się społeczeństwa obywatelskiego. Obserwowany

⁴ R. Stankiewicz, *W imię realizacji interesu publicznego. Radca prawny gwarantem bezpieczeństwa jednostki*, [w:] *Samorząd zawodowy gwarantem bezpieczeństwa jednostki*, Senat Rzeczypospolitej Polskiej, Kancelaria Senatu, Warszawa 2017, s. 16.

ciągły wzrost zaufania do pomocy prawnej świadczonej przez radców prawnych oraz coraz liczniejsze ich grono na pewno przyczyni się do znaczącego umocnienia takich wartości, jak praworządność i sprawiedliwość, oraz do ochrony wolności i praw obywatelskich. Będzie również mieć znaczący wpływ na wzrost świadomości prawnej obywateli, co ma istotne znaczenie w procesie kształtowania się społeczeństwa obywatelskiego.

W tym roku samorząd radców prawnych obchodzi 40-lecie swojej działalności. Ten długi okres jego funkcjonowania przypadł w dużej mierze na budowę demokratycznego państwa prawa. Radcowie prawni i ich samorząd przyczyniali się do rozwoju podstawowych zasad konstytucyjnych stanowiących fundament ustroju współczesnego państwa polskiego, a także ochrony wolności i praw obywatelskich. Wiele jednak w tym zakresie zmieniło się w ostatnich latach. Wartości leżące u podstaw konstytucyjnej zasady podziału władzy zostały w istotny sposób podważone. Od 2015 r. aktywnie uczestniczymy w walce o praworządność. Zajmujemy zdecydowane stanowisko wobec wszystkich niekonstytucyjnych projektów legislacyjnych dotyczących Krajowej Rady Sądownictwa i Sądu Najwyższego oraz ustroju sądownictwa powszechnego w Polsce. Kompetencje Krajowej Rady Radców Prawnych w tym zakresie wspomaga utworzony Ośrodek Badań, Studiów i Legislacji. Mamy nadzieję, że w nadchodzącym czasie funkcjonowanie samorządu radców prawnych będzie jeszcze bardziej wpływać na rozwój wartości leżących u podstaw ustroju Rzeczypospolitej Polskiej. Co więcej, podejmujemy również inicjatywy polegające na wskazywaniu, w jakich obszarach prawa występują problemy związane z istnieniem regulacji negatywnie wpływających na dostęp do wymiaru sprawiedliwości. W tym zakresie będziemy proponować konkretne rozwiązania legislacyjne.

Należy podkreślić, że gwarantowane w art. 17 Konstytucji RP funkcjonowanie samorządów zaufania publicznego przekłada się w regulacji ustawowej m.in. na aktywny udział („współdziałanie”) samorządu radców prawnych w stanowieniu i stosowaniu prawa (art. 41 pkt 3 ustawy o radcach prawnych). Jak słusznie zauważa T. Scheffler, jest to „osobne” zadanie samorządu, „będące przypadkiem szczególnym” zadania opisanego w art. 41 pkt 1 ustawy o radcach prawnych (udział w zapewnianiu warunków do wykonywania ustawowych zadań radców prawnych)⁵. Współdziałanie w kształtowaniu prawa oznacza uprawnienie samorządu (i odpowiadający mu obowiązek organów publicznych) do uczestniczenia w procesach prawotwórczych dotyczących jakiegokolwiek aspektu wykonywania zawodu radcy prawnego (zatem nie tylko bezpośrednio odnoszących się do radców, ale również pośrednio wpływających na wykonywanie zawodu, np. poprzez zmianę procedur sądowych) oraz funkcjonowania samorządu⁶. Dotyczy to również – brak jakichkolwiek wątpliwości – konieczności zajmowania stanowiska co do kwestii związanych z ustrojem wymiaru sprawiedliwości. Autonomia władzy sądowniczej od władzy wykonawczej gwarantuje realizację demokratycznego państwa prawnego oraz ochronę praw obywatelskich.

Apelujemy o to, abyśmy mogli uczestniczyć w procesie legislacyjnym w taki sposób, aby nasz głos w trakcie prac parlamentarnych był wysłuchiwany. Zauważamy, że

5 T. Scheffler, *Komentarz do art. 41, [w:] Ustawa o radcach prawnych. Komentarz*, red. T. Scheffler, Warszawa 2018, Legalis.

6 Tamże.

niezwykle szybkie tempo prac legislacyjnych, prowadzące do pomijania trybu konsultacji społecznych w procesie legislacyjnym, wpływa w ujemny sposób na jakość stanowienia prawa. Niezależnie od rządzącej opcji politycznej deklarujemy w związku z tym gotowość pełnej współpracy i uczestnictwa w pracach legislacyjnych. Wiedza, doświadczenie i profesjonalizm członków naszego samorządu mogą okazać się przydatne i niezbędne dla tworzenia prawa o dobrej jakości w Polsce.

2. Misja zawodu

Zawód radcy prawnego posiada silnie zakotwiczone w Konstytucji RP gwarancje niezależności. Nasz zawód, jak wiemy, należy do kategorii zawodów zaufania publicznego. Nasza aktywność zawodowa odgrywa szczególną rolę, głównie z racji zapewnienia ochrony gwarantowanych przepisami ustawy zasadniczej praw podmiotowych jednostki.

Pomimo że ustawodawca nie stworzył legalnej definicji terminu „zawód zaufania publicznego”, odpowiedzi na pytanie, kiedy mamy do czynienia z zawodem zaufania publicznego, należy szukać w dość bogatym dorobku doktryny i orzecznictwa⁷. Wskazuje się następujące cechy zawodów zaufania publicznego. Po pierwsze zwraca się szczególną uwagę na doniosłość spraw powierzonych aktywności zawodowej przedstawicieli danego zawodu zaliczanego do kategorii zawodów zaufania publicznego – z naszych usług korzysta się w razie nastąpienia realnego albo choćby potencjalnego niebezpieczeństwa dla dóbr jednostki o szczególnym charakterze (np. życia, zdrowia, wolności, godności, dobrego imienia). Po drugie za cechę takich zawodów uważa się powierzanie w warunkach wysokiego zaufania informacji osobistych i dotyczących życia prywatnego osób korzystających z ich usług. Po trzecie w procesie wykorzystywania tychże w trakcie udzielania pomocy prawnej informacje te uznaje się za tajemnicę zawodową, która nie może być ujawniona. I w końcu po czwarte osoby dysponujące taką tajemnicą obejmuje się immunitetem zwalniającym je od odpowiedzialności karnej za nieujawnienie informacji.

My, radcowie prawni, ponosimy więc istotną odpowiedzialność (jakby to nie brzmiało górnolotnie) za stan demokratycznego państwa prawnego. Wielu z nas nie zapomina, jak istotną funkcję przyszło nam pełnić, szczególnie w tych trudnych czasach ciągłego podważania zasad praworządności. Wspieramy organy administracji publicznej w rozstrzyganiu spraw administracyjnych oraz sądy w rozsądzaniu sporów. Współuczestniczymy w procesie rozstrzygania o realizacji interesu publicznego oraz zabezpieczeniu praw podmiotowych obywateli, przedsiębiorców i innych jednostek organizacyjnych.

Przyznanie radcom prawnym prawa do zachowania tajemnicy zawodowej⁸, korzystanie ze szczególnego immunitetu w trakcie wykonywania czynności zawodowych, możliwość zrzeszania się w ramach samorządu zawodowego, poddanie wszelkich

⁷ M. Szydło, *Komentarz do art. 17 Konstytucji RP*, [w:] *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz*, red. L. Bosek, M. Safjan, Legalis (oraz literatura tam wskazana).

⁸ Zob. *Tajemnica zawodowa radcy prawnego*, red. R. Stankiewicz, Warszawa 2018.

przewinień związanych z nieprawidłowym wykonywaniem zawodu w ramach systemu zawodowej odpowiedzialności dyscyplinarnej daje gwarancje prawidłowego wykonywania przez nas czynności zawodowych. Tego typu gwarancje nie służą nam, lecz reprezentowanym przez nas podmiotom.

Dzięki cytowanym już powyżej zapisom zawartym w art. 17 Konstytucji RP radcowie prawni mają w Polsce silnie zakotwiczone gwarancje niezależności i samodzielności w wykonywaniu zawodu⁹. Istotną kwestią staje się więc zagwarantowanie przez „zwykłe ustawodawstwo” profesjonalnym pełnomocnikom koniecznych atrybutów niezależności pozwalających na świadczenie pomocy prawnej. Niezależność we wszelkich czynnościach związanych ze sferą świadczenia pomocy prawnej jest fundamentalną wartością zawodu radcy prawnego. Gwarantuje ona ochronę konstytucyjnych praw i wolności człowieka i obywatela, a także służy zapewnieniu należytego funkcjonowania wymiaru sprawiedliwości.

Zgodnie z art. 7 ust. 1 Kodeksu Etyki Radcy Prawnego niezależność w wykonywaniu zawodu radcy prawnego jest gwarancją ochrony praw i wolności obywatelskich, demokratycznego państwa prawnego oraz prawidłowego funkcjonowania wymiaru sprawiedliwości. Radca prawny przy wykonywaniu czynności zawodowych powinien być wolny od wszelkich wpływów wynikających z jego osobistych interesów, nacisków z zewnątrz oraz ingerencji z jakiegokolwiek strony lub z jakiegokolwiek powodu. Wyrażone przez kogokolwiek polecenia ograniczające niezależność, sugestie czy wskazówki nie mogą wpływać na prezentowane przez niego stanowisko w sprawie (art. 7 ust. 2 Kodeksu)¹⁰.

Niewątpliwie świadczenie przez radców prawnych pomocy prawnej wiąże się z przestrzeganiem praw i wolności obywatelskich (art. 30, art. 31 ust. 1 i 2, art. 32 ust. 1 i 2, 45 ust. 1 Konstytucji RP). Mamy nie tylko prawo, ale i – może przede wszystkim – obowiązek wspierać organy ochrony prawnej w realizacji tychże praw i wolności. Radcowie prawni uczestniczą w procesie rozstrzygania o realizacji interesu publicznego oraz zabezpieczeniu praw podmiotowych obywateli, przedsiębiorców i innych jednostek organizacyjnych. Istotą funkcjonowania tych samorządów staje się więc działanie na rzecz dobra wspólnego w zakresie, w jakim może ona wspierać, a przede wszystkim uzupełniać wykonywanie zadań przez organy władzy publicznej. Zauważyć można wiele przejawów aktywności samorządu radców prawnych oraz członków samorządu w realizacji praw i wolności obywatelskich, jak również zapewnieniu bezpieczeństwa prawnego dla wszystkich potrzebujących. Radcowie prawni udzielają nieodpłatnej pomocy prawnej w ramach współpracy z urzędami gmin, angażują się w akcje *pro publico bono* inicjowane przez organy samorządowe, uczestniczą w systemie rozwijania edukacji prawnej.

Radcowie prawni jako grupa zawodowa są profesjonalnie przygotowani do ochrony praw podmiotowych obywateli, zarówno poprzez świadczenie pomocy prawnej na ich rzecz w czasie przygotowania do procesów sądowych, w ich trakcie, ale również w udziale we wszelkich obecnie dostępnych alternatywnych metodach rozwiązywania

⁹ Por. m.in. R. Stankiewicz, *Niezależność radcy prawnego jako funkcja ochrony interesu publicznego*, [w:] *Niezależność radcy prawnego*, red. R. Stankiewicz, S. Patyra, T. Niedziński, Warszawa 2020, s. 93 i nast.

¹⁰ Zob. szerzej T. Jaroszyński, *Komentarz do art. 7 Kodeksu Etyki*, [w:] T. Jaroszyński, A. Sękowska, P. Skuczynski, *Kodeks Etyki Radcy Prawnego. Komentarz*, Warszawa 2016, s. 53 i nast.

sporów. W naszym przekonaniu poszerzenie dostępności instytucji mediacji w wielu sprawach cywilnych może w znacznym stopniu odciążyć klasyczny wymiar sprawiedliwości od rozpatrywania spraw, które w rzeczywistości mogłyby znaleźć rozwiązanie poza nim, przy udziale profesjonalnych pełnomocników prawnych. Za uzasadnione należałoby uznać wprowadzenie obligatoryjnej mediacji w sprawach rodzinnych i opiekuńczych, niektórych sporach gospodarczych, sporach indywidualnych z zakresu prawa pracy, sporach o naruszenie dóbr osobistych czy też sporach konsumenckich.

3. Poszerzenie kompetencji członków samorządu zawodowego oraz katalogu form prowadzenia działalności zawodowej

Brak wątpliwości, że skuteczne świadczenie pomocy prawnej przez radców prawnych wymaga istnienia stabilnych regulacji prawnych kształtujących ustrój wykonywania tegoż zawodu. Z konsekwencją będziemy popierać takie zmiany regulacji ustawy o radcach prawnych, które poszerzą kompetencje członków naszego samorządu zawodowego. W tym zakresie sugerujemy podjęcie prac nad takimi zmianami legislacyjnymi, które poszerzą kompetencje radców prawnych m.in. o sporządzanie poświadczeń. Kwestią do rozważenia pozostaje uzupełnienie dopuszczalnych form organizacyjnych wykonywania zawodu o spółkę z ograniczoną odpowiedzialnością, zastrzeżenie nazwy „kancelaria prawna” dla formy prowadzenia czynności przez radców prawnych i adwokatów oraz wprowadzenie ustawowej waloryzacji stawek minimalnych za czynności radców prawnych (a co za tym idzie – opłat stanowiących podstawę do zasądzenia przez sądy kosztów zastępstwa procesowego), a także opłat za pomoc prawną udzielaną przez radców prawnych z urzędu. W tym ostatnim zakresie jesteśmy gotowi przedstawić szczegółowe propozycje odpowiadające rzeczywistości obrotu gospodarczego.

Za szczególnie istotne uważamy podjęcie dyskusji o poszerzeniu instytucji przymusu adwokacko-radcowskiego w postępowaniach sądowych. Zwiększanie roli tej instytucji jest zauważalne w porządkach prawnych wielu państw Unii Europejskiej. Staje się on bowiem koniecznością również ze względu na dynamicznie zmieniający się stan prawny, ewolucję stosunków społeczno-gospodarczych oraz intensyfikację transakcji transgranicznych i obrotu prawnego. Rozszerzenie instytucji przymusu adwokacko-radcowskiego jest zgodne zarówno z interesem stron postępowania, jak i interesem wymiaru sprawiedliwości. Stronom zapewni bowiem otrzymanie pomocy prawnej na odpowiednim poziomie, zaś dla wymiaru sprawiedliwości skutkować będzie wzrostem efektywności i sprawności postępowania poprzez szybsze rozstrzygnięcie wszczętych spraw. Rozszerzanie tejże instytucji jest szczególnie istotne wówczas, gdy ustawodawca preferuje wprowadzanie instrumentów oznaczających odejście od modelu procesu opartego na zasadzie prawdy obiektywnej w kierunku wzmocnienia elementów kontrydiktoryjnych. Wzmocniona zasada kontrydiktoryjności powoduje konieczność aktywnego uczestniczenia przez strony w postępowaniu i podejmowania czynności przed sądem w sposób profesjonalny. Może to bowiem oznaczać słabszą pozycję strony występującej w sprawie bez profesjonalnego pełnomocnika, szczególnie w kontekście rozwiązań Kodeksu

postępowania cywilnego w zakresie koncentracji materiału dowodowego¹¹. Jednolite stanowisko naszego środowiska w tej kwestii powinno nakłonić ustawodawcę do podjęcia rozmów o przyszłym poszerzeniu instytucji przymusu adwokacko-radcowskiego w postępowaniach przed sądem powszechnym.

4. Co dalej z tajemnicą zawodową?

Zagrożenie dla praworządności w Polsce postawiło przed nami nowe zadania. Stajemy przed wyjątkową sytuacją, z jaką dotychczas nie musieliśmy się mierzyć. Jesteśmy elementem szeroko rozumianego wymiaru sprawiedliwości¹². W nasz zawód, zawód zaufania publicznego, jest wpisana istotna odpowiedzialność. Nasze powinności i obowiązki ochrony praw podmiotowych wszystkich potrzebujących są tym większe, im większe zagrożenia stoją przed niezależnością sądów i niezawisłością sędziowską. Szczególnie istotnym przymiotem umożliwiającym wykonywanie zawodu jest tajemnica zawodowa. Powinniśmy apelować, aby działania władz publicznych gwarantowały nam możliwość zachowania pozyskiwanych z naszymi klientami tajemnic zawodowych. To niezwykle istotny czynnik zapewniający prawidłowość świadczenia pomocy prawnej. Naruszenie ponad rzeczywistą potrzebę tajemnicy zawodowej pozostaje w sprzeczności z istotą i charakterem relacji wynikających z pełnomocnictwa procesowego (zaufanie do pełnomocnika, któremu powierza się swoje sprawy). W ostatnich latach pojawiło się szereg regulacji prawnych, które *de facto* ingerują w nadmierny sposób w istotę tajemnicy zawodowej.

Obowiązku zachowania tajemnicy zawodowej, umieszczonego w art. 3 ustawy o radcach prawnych, nie można oddzielać od celu, dla którego istnieje zawód radcy prawnego. Cel ten z kolei określony został w art. 2 ustawy o radcach prawnych. Zapisano tam bowiem, że pomoc prawna świadczona przez radcę prawnego ma na celu ochronę prawną interesów podmiotów, na których rzecz jest wykonywana¹³. Należy jednak pamiętać, że nadrzędność interesu beneficjenta udzielanej ochrony, wynikająca z celu pomocy prawnej, nie oznacza i nie może być rozumiana jako przyzwolenie na realizację tego interesu z naruszeniem obowiązującego porządku prawnego i etycznego¹⁴. Wykonywanie zawodu radcy prawnego polegające na świadczeniu pomocy prawnej i mające na celu ochronę prawną interesów podmiotów, na których rzecz jest wykonywane, bezpośrednio wiąże się z ochroną interesu publicznego. Radcowie prawni są nie tylko wszechstronnie i profesjonalnie przygotowani do świadczenia pomocy prawnej, lecz jednocześnie mają

11 R. Stankiewicz, *Rozszerzenie przymusu adwokacko-radcowskiego przyspieszy postępowanie cywilne*, „Rzeczpospolita” z 23 czerwca 2018 r., nr 144.

12 Por. podobnie T. Scheffler, *Komentarz do Preambuły*, [w:] *Kodeks Etyki Radcy Prawnego. Komentarz*, red. T. Scheffler, Warszawa 2016, Legalis.

13 Zob. Z. Klatka, *Komentarz do art. 2 ustawy o radcach prawnych*, [w:] *Ustawa o radcach prawnych. Komentarz*, Warszawa. 1999, s. 9.

14 Zob. B. Sołtys, *Komentarz do art. 2 ustawy o radcach prawnych*, [w:] *Ustawa o radcach prawnych. Komentarz*, red. T. Scheffler, Legalis.

obowiązek przestrzegać zasad deontologii zawodowej zapisanych w Kodeksie Etyki Radcy Prawnego. Naruszenie zasad etycznych traktowane jest jako przewinienie dyscyplinarne równorzędne z niezgodnym z prawem wykonywaniem czynności zawodowych. Regulacje ustawowe i regulacje wewnętrzne (samorządowe) odnoszące się do wykonywania zawodu w tak szerokim wymiarze gwarantują możliwie najlepsze i najwyższej jakości wykonywanie czynności zawodowych przez radców prawnych.

Tajemnica zawodowa to niezwykle istotny czynnik zapewniający prawidłowość świadczenia pomocy prawnej i pozwalający na zbudowanie szczególnej więzi z klientem. Służy ona nie tylko osobom korzystającym z pomocy przedstawicieli zawodów prawniczych; stanowi element prawidłowego funkcjonowania wymiaru sprawiedliwości i całego systemu ochrony prawnej w demokratycznym państwie. Tajemnica zawodowa jest obowiązkiem radcy prawnego, a jej przestrzeganie pozwala na zbudowanie relacji opartej na zaufaniu. Pamiętać należy bowiem, że klienci radców prawnych szukający pomocy prawnej i ochrony swoich interesów powierzają im istotne informacje z niemal każdej sfery swojego życia osobistego czy zawodowego i mają prawo oczekiwać, by były one należycie chronione przed dostępem osób trzecich. Regulacje dotyczące obowiązku zachowania tajemnicy zawodowej znajdują się zarówno w ustawach regulujących wykonywanie zawodu radcy prawnego i adwokata, jak również w kodeksach etycznych uchwalonych przez oba samorzady. Tajemnicą zawodową objęte jest wszystko, o czym radca prawny dowiedział się w związku z udzielaniem pomocy prawnej. Pamiętać należy, że na samorządzie zawodowym radców prawnych spoczywa obowiązek czuwania nad przestrzeganiem przez radców prawnych tajemnicy zawodowej, a realizacja tego obowiązku stanowi element sprawowania pieczy nad należyтым wykonywaniem zawodu radcy prawnego. Obowiązek stałego monitorowania przestrzegania tajemnicy radcowskiej i jej potencjalnych naruszeń zawarty został w Wytycznych Krajowego Zjazdu Radców Prawnych w 2016 r.

Bibliografia

Literatura

- Jaroszyński T., *Komentarz do art. 7 Kodeksu Etyki*, [w:] T. Jaroszyński, A. Sękowska, P. Skuczyński, *Kodeks Etyki Radcy Prawnego. Komentarz*, Warszawa 2016.
- Klatka Z., *Komentarz do art. 2 ustawy o radcach prawnych*, [w:] *Ustawa o radcach prawnych. Komentarz*, Warszawa 1999.
- Mojski W., *Odpowiedzialność dyscyplinarna radców prawnych. Wybrane aspekty konstytucyjne i międzynarodowe*, „Radca prawny. Zeszyty naukowe” 2018, Nr 4(17).
- Scheffler T., *Komentarz do art. 41*, [w:] *Ustawa o radcach prawnych. Komentarz*, red. T. Scheffler, Warszawa 2018, Legalis.
- Sołtys B., *Komentarz do art. 2 ustawy o radcach prawnych*, [w:] *Ustawa o radcach prawnych. Komentarz*, red. T. Scheffler, Legalis.
- Stankiewicz R., *Rozszerzenie przymusu adwokacko-radcowskiego przyspieszy postępowanie cywilne*, „Rzeczpospolita” z 23 czerwca 2018 r., nr 144.
- Stankiewicz R., *Niezależność radcy prawnego jako funkcja ochrony interesu publicznego*, [w:] *Niezależność radcy prawnego*, red. R. Stankiewicz, S. Patyra, T. Niedziński, Warszawa 2020.
- Stankiewicz R., *W imię realizacji interesu publicznego. Radca prawny gwarantem bezpieczeństwa jednostki*, [w:] *Samorząd zawodowy gwarantem bezpieczeństwa jednostki*, Senat Rzeczypospolitej Polskiej, Kancelaria Senatu, Warszawa 2017.
- Szydło M., *Komentarz do art. 17 Konstytucji RP*, [w:] *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz*, red. L. Bosek, M. Safjan, Legalis.
- Tajemnica zawodowa radcy prawnego*, red. R. Stankiewicz, Warszawa 2018.

Akty prawne

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z 2 kwietnia 1997 r., Dz.U. nr 78, poz. 483 ze zm.